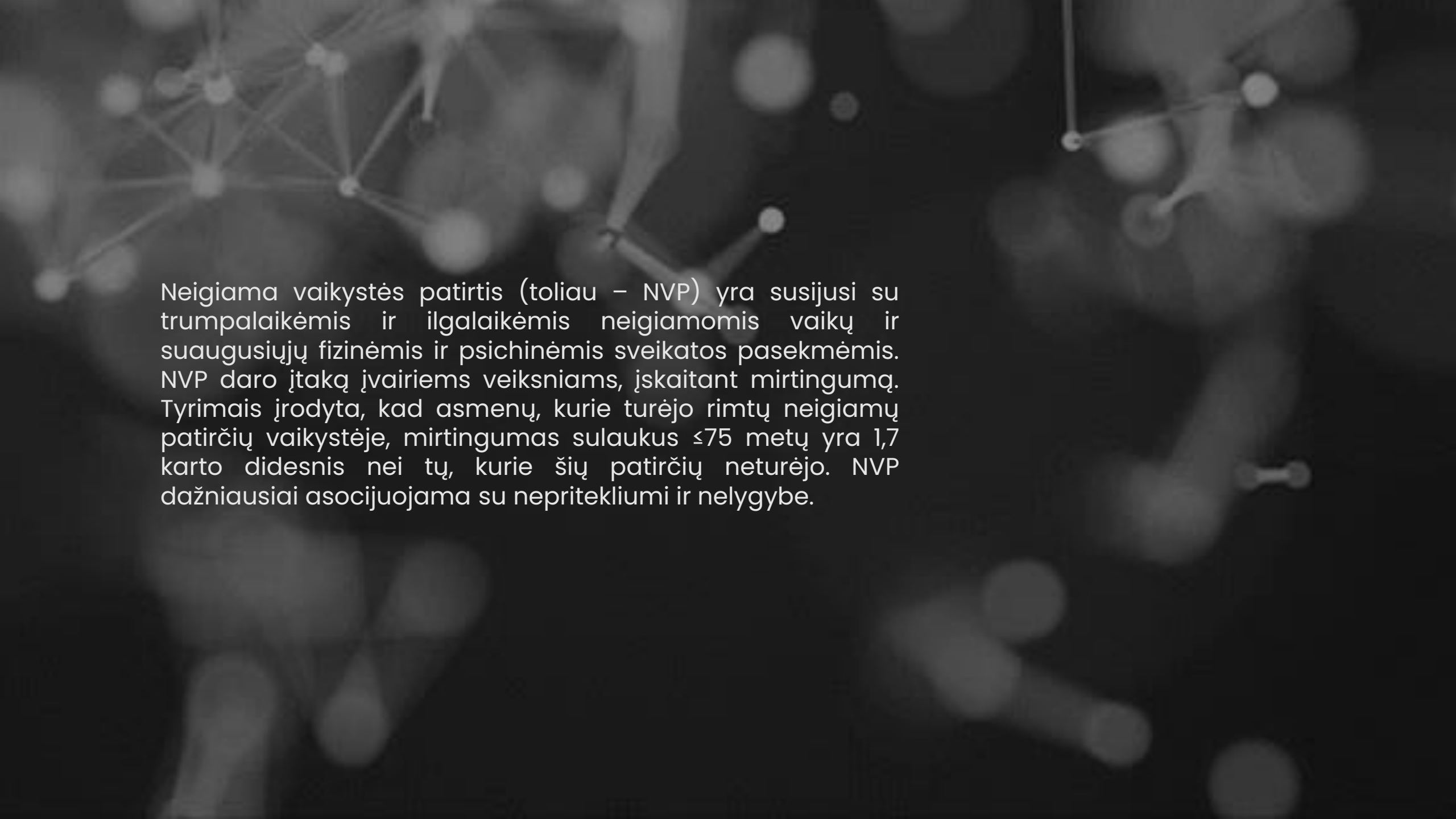

**Neigiama vaikystės
patirtis ir žalojimas
bei savižudybė**

Neigiama vaikystės patirtis (toliau – NVP) yra susijusi su trumpalaikėmis ir ilgalaikėmis neigiamomis vaikų ir suaugusiųjų fizinėmis ir psichinėmis sveikatos pasekmėmis. NVP daro įtaką įvairiems veiksniams, įskaitant mirtingumą. Tyrimais įrodyta, kad asmenų, kurie turėjo rimtų neigiamų patirčių vaikystėje, mirtingumas sulaukus ≤ 75 metų yra 1,7 karto didesnis nei tų, kurie šių patirčių neturėjo. NVP dažniausiai asocijuojama su nepriteklumi ir nelygybe.

Išskiriamos dažniausiai pasitaikančios NVP:

- smurtas (emocinis, fizinis, seksualinis);
- nepriežiūra (psichologinė, fizinė);
- bloga aplinka namuose (smurtas šeimoje, piktnaudžiavimas narkotinėmis medžiagomis, artimųjų psichologinės ar psichiatrinės ligos, kriminalinė veikla, tėvų netekimas);
- skurdas, patyčios, smurtas mokykloje;
- ilgalaikis stresas dėl neigiamos aplinkos gali sukelti nervinės, endokrininės ir imuninės sistemos problemas, skatina alkoholizmą, depresiją, valgymo sutrikimus, širdies problemas ir kitas lėtines ligas;
- patirčių pasikartojimo ir vaiko amžiaus;
- neigiamos ankstyvojo gyvenimo patirtys yra prioritetas daugelyje PSO narių šalių – nedaug kas skyrė pakankamai išteklių ir dėmesio šios opios problemos prevencijai;
- traumuojantys išgyvenimai vaikystėje yra socialinių, kultūrinių, ekonominių ir biologinių veiksnių rezultatas, egzistuojantis visose bendruomenėse.

Tyrimai rodo

Neigiama patirtis ankstyvajame gyvenimo periode turi įtakos ateityje kuriant santykius ir sveiką prierašumą. Saugus prierašumas vystosi palaikančioje aplinkoje, kur tėvai ar artimieji suteikia saugų prieglobstį vaikui pažinti pasaulį. Augdamas motyvuojančioje ir mylinčioje aplinkoje, vaikas ugdo gebėjimą valdyti savo emocijas ir nuraminti save ištikus gyvenimiškai situacijai. Smurtas ir nepriežiūra vaikystėje siejami su netinkamu prierašumu su kitais žmonėmis suaugus, kas dažnai lemia netinkamą emocinį elgesį, įskaitant savęs žalojimą.

Atliktuose tyrimuose su paaugliais, patyrusiais neigiamą patirtį, buvo įrodyta, kad savęs žalojimas yra priemonė, padedanti reguliuoti emocijas. Žvelgiant iš neurofiziologinės pusės, neigiamos patirtys yra susijusios su smegenų struktūros ir funkcijos pokyčiais bei į stresą reaguojančiomis neurologinėmis sistemomis, o tai lemia įvairias psichines sveikatos problemas, savižudiškus jausmus, savęs žalojimą ir didina savižudybės riziką. Išsiaiškinta, kad jaunuolių savižudybės rizika yra 3,7 karto didesnė tiems, kurie buvo susidūrę su emocine nepriežiūra vaikystėje, lyginant su tais, kurie tokios patirties nepatyrė.

Tyrimai kitose šalyse

Skandinavijoje atliktame tyrime vaikai, kurių tėvai mirė jiems dar nebūnant suaugusiaisiais, dukart dažniau nusižudė, lyginant su vaikais, kurie buvo tokio paties amžiaus ir lyties, tačiau vaikystėje tėvų neprarado.

Švedijos nacionaliniai duomenys parodė, kad tėvų netektis vaikystėje buvo susijusi su padidėjusia patekimo į ligoninę rizika dėl bandymo nusižudyti jauname amžiuje. Buvo nustatyta, kad 71,9 % vyrų, sergančių persivalgymo sutrikimu, patyrė emocinę nepriežiūrą ar prievartą, 20,2 % – fizinę prievartą, o 23,6 % buvo smurto šeimoje liudininkais.

Išvados

Seksualinė prievarta vaikystėje yra susijusi su vėliau atsirandančiu prastu požiūriu į savo kūną ir su pagrindiniais nervinės bulimijos simptomais: persivalgymo priepuoliais, lydimais vėmimu, badavimu, laisvinamųjų vartojimu ir impulsyviu elgesiu.

Aplinka ir sąlygos, kuriomis vaikas užaugo, formuoja jo elgesį ir charakterio savybes, padedančias prisitaikyti prie gyvenimo sunkumų suaugus. Ankstyvosios neigiamos gyvenimo patirtys vis labiau pripažįstamos kaip darančiais įtaką sveikatai veiksniais vėlesniame gyvenimo periode. Vaikystėje patirtas psichologinis ir fizinis smurtas didina depresijos, mitybos sutrikimų bei kitų psichologinių ligų riziką suaugus. Galima teigti, kad vaikui saugi aplinka yra pamatas, padedantis ateityje išsaugoti sveiką psichinę būklę.

Informaciją parengė Naujosios Vilnios poliklinikos vaikų ir jaunimo palankių paslaugų konsultantė Ivona Makovskaja pagal

Higienos instituto tinklalapio <http://www.sveikatostinklas.lt> straipsnį